

BIJLAGEN

Maten voor gemeenten

Bob Kuhry
J.J.J. Jonker

Inhoud

Bijlage B	Methodiek.....	2
Bijlage C	Taakvelden en productindicatoren.....	9
Bijlage D1	Kosten, uitgaven en inkomsten (2007).....	12
Bijlage D2	Analyse van bruto-uitgaven.....	14
Bijlage D3	Analyse van netto-uitgaven	16
Bijlage E	Detailgegevens Drechtsteden	18

Bijlage B Methodiek

B.1 *Prestatiemeting: algemene problematiek*

Bij een productieproces kan een onderscheid worden gemaakt tussen ingezette middelen (= input), proces (= throughput), product (= output) en effect (= outcome), zie *Platform Beleidsanalyse 1990* en Haselbekke et al. 1990. In dit rapport komen vooral de 'output' en de 'input' aan de orde en de verhouding daartussen, de productiviteit.

In de marktsector kan de productie worden afgeleid uit de marktwaarde van de betreffende goederen. Tijdreeksen kunnen dan worden gevonden door de opbrengst te defleren, dat wil zeggen te corrigeren voor de prijsontwikkeling. Het CBS levert jaarlijks een groot aantal prijsindexcijfers voor uiteenlopende goederen en diensten.

Omdat de diensten die door de quartaire sector worden geproduceerd doorgaans niet op de vrije markt worden verhandeld, is hun marktwaarde meestal niet bekend. De waarde van de productie kan dan niet in geld worden uitgedrukt. Daarom wordt in de meeste gevallen gebruikgemaakt van fysieke *productindicatoren*. Dit is een verzamelterm, die betrekking heeft op verschillende typen indicatoren, die als directe of indirecte maat voor de productie kunnen gelden. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen:

- 1 prestatie-indicatoren die te maken hebben met de geleverde eindproducten;
- 2 gebruiksindicatoren die te maken hebben met de afnemers van de diensten;
- 3 procesindicatoren die te maken hebben met verrichte werkzaamheden of tussenproducten;
- 4 inputindicatoren die te maken hebben met ingezette middelen;
- 5 normeringsindicatoren die de productie relateren aan een externe norm.

Prestatie-indicatoren hebben betrekking op het eindproduct van de dienstverlening. Als zodanig zijn zij het meest geschikt om de doelmatigheid van de dienstverlening te toetsen. Voorbeelden van prestatie-indicatoren zijn het aantal succesvol behandelde patiënten, het aantal behaalde diploma's in het onderwijs of het aantal uitvoeringen bij concerten.

Gebruiksindicatoren hebben niet zozeer betrekking op de eigenlijke productie, als wel op het aantal afnemers van producten. Daarmee zijn ze bij uitstek geschikt voor analyses en ramingen van de vraag naar diensten. Voorbeelden van gebruiksindicatoren zijn het aantal patiënten in ziekenhuizen, het aantal leerlingen in het onderwijs en het aantal toehoorders bij concerten. Gebruiksindicatoren zijn in veel gevallen redelijk tot goed bruikbaar als maatstaven voor de productie. Als het aantal opnamen in ziekenhuizen of het aantal leerlingen in het onderwijs als maat voor de productie wordt gekozen, wordt impliciet verondersteld dat de genezingskans of het slaagpercentage constant is.

Procesindicatoren kunnen betrekking hebben op verrichte taken en daarmee een maat zijn voor de inspanningen van het betrokken personeel. Voorbeelden van procesindicatoren zijn het aantal verrichtingen in ziekenhuizen of het aantal gegeven lessen in het onderwijs. In sommige gevallen kunnen procesindicatoren gebruikt worden als indicator voor de productie. In het geval van de thuiszorg bijvoorbeeld, kan de productie worden gemeten via het aantal contacturen van het personeel. De impliciete veronderstelling is dan dat het personeel per contactuur een constante hoeveelheid werk verzet.

Voorbeelden van *inputindicatoren* zijn ingezet personeel en ingezette materiële middelen. Bij gebrek aan marktconforme prijzen voor overheidsdiensten waardeert het CBS de productie van dergelijke diensten (bijvoorbeeld in het kader van de *Nationale Rekeningen*) op basis van de ingezette middelen. Voor het huidige doel is een dergelijke benadering over het algemeen niet zinvol: de doelmatigheid van uitgaven kan nu eenmaal niet worden getoetst aan de hand van de uitgaven zelf.

Normeringsindicatoren zijn in Kuhry en Van der Torre (2001) geïntroduceerd in antwoord op specifieke problemen die optreden bij de meting van het product van voorwaardenscheppende activiteiten van overheden (zoals de opstelling van regels en wetten, de vervaardiging van beleidsnota's en de ontwikkeling van bestemmingsplannen). Als ruwe benadering voor de productie kan in zulke gevallen gebruik worden gemaakt van indicatoren als de omvang van de potentiële doelgroep, het totaal aantal inwoners, en de totale landoppervlakte.

Voor zover wel sprake is van (min of meer) kostendeckende prijzen en marktconforme condities en voor zover een adequaat prijsindexcijfer beschikbaar is, kan ook gebruik worden gemaakt van *waarde-indicatoren*. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen:

- productmeting via *deflering van opbrengsten*. Een toepassing kan worden gevonden op het terrein van de woningexploitatie. Als deflator kan het prijsindexcijfer voor de woninghuur worden gekozen.
- productmeting via *deflering van uitgaven*. Een toepassing vormen de uitgaven voor wegenonderhoud, die kunnen worden gedefleerd met het betreffende prijsindexcijfer. Het voordeel van waarde-indicatoren is dat daarmee beter rekening kan worden gehouden met kwaliteitsverschillen.¹ Een inherent nadeel komt naar voren als producenten onderling worden vergeleken: deze exercitie komt dan neer op een triviale vergelijking van de uitgaven.

De meting van de productie wordt in veel gevallen bemoeilijkt door *heterogeniteit*. Hiervan is sprake als een bepaalde producent verschillende producten of producttypen voortbrengt. Zo kan in de zorg onderscheid worden gemaakt in zorgzwaarte of diagnosecategorie van patiënten, bij de politie in soorten misdrijf, en bij het onderwijs en de arbeidsvoorziening in doelgroepen. Dit loopt op tot meer dan dertig producttypen in het geval van de belastingdienst.

Het is dan noodzakelijk om de productie onder één noemer te brengen om een vergelijking met de ingezette middelen mogelijk te maken. In de marktsector is dat geen probleem omdat de afzonderlijke producten kunnen worden gewogen met hun waarde, de marktprijs. Bij de meeste quartaire diensten is dat niet mogelijk en moeten de afzonderlijke productcategorieën gewogen worden opgeteld met behulp van de ingezette middelen (bij voorkeur integrale kosten, soms – bij gebrek aan beter – de personeelsinzet) per product. In theorie kan dus heel goed voor heterogeniteit worden gecorrigeerd. De beperkende randvoorwaarden zijn dat er gedifferentieerde gegevens over de productie beschikbaar moeten zijn en dat er zinvolle veronderstellingen over de onderlinge weegfactoren moeten kunnen worden gemaakt.

De toename van de samengestelde productie van jaar t_1 op jaar t_2 kan op de manier die is vermeld in kader B.1 worden berekend door de toename van alle afzonderlijke producten te wegen met hun kostenaandeel in een bepaald jaar (bijvoorbeeld in jaar t_1).

Kader B.1 Berekening samengestelde productie

Indexeer de afzonderlijke productreeksen $Q_{i,t}$ met de waarde 100 voor alle reeksen in basisjaar b , waar $i = 1, \dots, n$ staat voor het volgnummer van het product en $t = 1, 2, 3, \dots$ voor het jaar. De bijbehorende formule luidt:

$I_{i,t} = 100 Q_{i,t}/Q_{i,b}$, waar $I_{i,t}$ staat voor het berekende indexcijfer. Weeg de reeksen vervolgens met hun kostenaandeel $k_{ib} = K_{ib}/K_b$ in hetzelfde basisjaar t_b , waarbij $K_b = (K_{1b} + K_{2b} + \dots + K_{nb})$. De samengestelde reeks is dan eveneens een geïndexeerde reeks met de waarde 100 in jaar b : $I_t = k_{1b} I_{1t} + k_{2b} I_{2t} + \dots + k_{nb} I_{nt}$.

De productie wordt waargenomen op het niveau van voorzieningen. De presentatie in rapportages vindt echter vaak plaats op het niveau van (sub)clusters en het gemeentelijk niveau in totaliteit. Kosten en ingezette middelen kunnen daarbij worden opgeteld. De geaggregeerde productie kan eveneens worden berekend via weging van de productie van de onderscheiden voorzieningen met de kostenaandelen van deze voorzieningen in een bepaald basisjaar (conform de uitleg in kader B.1).

B.2 Meting van gemeentelijke prestaties

Ondanks problemen die verband houden met heterogeniteit (zie § B.1) en kwaliteit (zie § B.4) is de meting van de productie via prestatie- of gebruiksindicatoren nog relatief eenvoudig wanneer sprake is van finale dienstverlening aan burgers. Voorbeelden daarvan zijn onderwijs en zorg. Bij veel activiteiten die vallen onder de noemer 'openbaar bestuur' is het nog veel lastiger om te komen tot een adequate en zinvolle meting van de productie. Dit geldt zowel voor het Rijk als voor de gemeenten (zie onder meer Haselbekke et al. 1990; De Groot en Goudriaan 1991; Bordewijk en Klaassen 2000; Houwaart 1995; Van Helden 1998).

Net als voor ministeries geldt voor gemeenten dat zij betrokken zijn bij een breed scala aan activiteiten die niet alleen verschillen in taakveld, maar ook in type werkzaamheid. Hier kan aansluiting worden gevonden bij een indeling die in de literatuur over openbare financiën gebruikelijk is, namelijk die in finale, intermediaire en zuiver collectieve dienstverlening. Dit onderscheid heeft consequenties voor de meetbaarheid en de wijze van meting van de productie:

- In het geval van *finale dienstverlening* aan burgers is het vaak betrekkelijk eenvoudig om productindicatoren te definiëren. Gedacht kan worden aan aantallen uitleningen van boeken en andere media, aantallen bezoeken aan zwembaden, het aantal verstrekte uitkeringen of het aantal verstrekte vergunningen. Het betreft over het algemeen prestatie- en gebruiksindicatoren. Ook productmeting via waarde-indicatoren is in sommige gevallen mogelijk. Dit onderwerp is besproken in paragraaf B.1. De kosten die gerelateerd zijn aan finale dienstverlening kunnen worden aangeduid als *exploitatiekosten*.
- Veel activiteiten van overheden vallen in de categorie *intermediaire dienstverlening*.² Het gaat hierbij om het controleren, aansturen, ondersteunen en/of subsidiëren van uitvoerende instanties die eveneens tot de overheid behoren of die grotendeels door de overheid gefinancierd worden zoals scholen, bibliotheken en sociaal-cultureel werk. De hiermee gemoeide kosten worden in het vervolg aangeduid als *aansturingskosten*. In dit soort gevallen is het moeilijk om de feitelijke productie te meten en vervalt men al snel in indicatoren als opgestelde nota's, gevoerd overleg, verzonden brieven en dergelijke (procesindicatoren) of ingezette middelen (inputindicatoren). Bij monitoren op afstand, of het hier nu bestuurders op het niveau van gemeenten of rijksinstanties betreft, kan en moet worden volstaan met veel globalere informatie. In dit rapport worden de kosten van gemeentelijke diensten met een aansturende taak expliciet of impliciet toegerekend aan de finale productie die bij de uitvoeringsorganisaties plaatsvindt (zie bv. De Groot en Goudriaan 1991; Haring et al. 1995).³ Een vergelijkbare aanpak is ook geschikt in het geval van ondersteunende activiteiten, zoals die van een schoolbegeleidingsdienst of activiteiten die kunnen worden betiteld als overhead (posten in de gemeenterekeningen als 'algemene ondersteuning', 'secretarie' of 'algemeen beheer'). Strikt genomen speelt het probleem van de overhead op alle niveaus. Bij een uitvoeringsorganisatie zoals een school is er bijvoorbeeld een directeur, een conciërge en een administratie.⁴ Waar overhead niet expliciet in de gemeenterekening (c.q. gemeentebegroting) is onderscheiden, wordt deze automatisch toegerekend aan de bijbehorende finale (of intermediaire) productie. Waar de overhead wel geëxpliciteerd wordt, zijn er twee equivalente berekeningsmethoden beschikbaar: evenredige omslag van de bedragen over alle bijbehorende kostenposten (correctie via de uitgavenkant) of berekening van een gewogen productindicator onder verwaarlozing van de overheadcomponent. Deze wordt vervolgens wel gerelateerd aan het totaal van de betreffende uitgaven (correctie via de productiekant). In dit rapport wordt over het algemeen gebruikgemaakt van de laatstgenoemde methode.
- Voorwaardenscheppende activiteiten van gemeenten zijn op te vatten als *zuiver collectieve* diensten. Het kenmerk hiervan is dat dergelijke diensten niet aan individuele burgers of bedrijven kunnen worden toegerekend (zie bv. Wolfson 1988; Cornelisse et al. 1994).⁵ Een voorbeeld vormt de opstelling van structuurvisies of bestemmingsplannen. De met dergelijke diensten gemoeide apparaatkosten worden in het vervolg aangeduid als *beleidskosten*. In dergelijke gevallen lijkt het op het eerste gezicht niet mogelijk om andere productindicatoren te kiezen dan procesindicatoren (zoals het aantal nota's, de omvang van nota's, het aantal belegde vergaderingen en overlegbijeenkomsten). Hoewel zo'n benadering zinvol kan zijn voor het lijnmanagement, scheidt het alleen maar verwarring op het niveau van bestuurders op afstand. Veel vergaderen en dikke nota's zijn een maat voor de

verrichte werkzaamheden en de werkbelasting van het personeel, maar niet noodzakelijkerwijs voor de kwaliteit van de geleverde prestaties. In deze gevallen zijn de producten heterogeen en niet goed te meten.

Een alternatief is het hanteren van inputindicatoren als de tijdbesteding aan bepaalde taken. Hiermee wordt echter het paard achter de wagen gespannen, omdat het dan niet meer mogelijk is om het verband tussen 'input' en 'output' te analyseren. In dit rapport wordt in deze gevallen gebruikgemaakt van normeringsindicatoren (zie § B.1). Met dergelijke indicatoren worden de uitgaven voor een bepaalde taak gerelateerd aan een norm (uitgaven per inwoner, per km², enz.).⁶

Bijlage D geeft een samenvattend overzicht van de productindicatoren die in dit rapport zijn gehanteerd voor de onderscheiden taakvelden. Daarnaast toont deze bijlage de gebruikte indeling van gemeentelijke taken. Deze indeling kan worden opgevat als een synthese tussen de functionele indeling conform de comptabiliteitsvoorschriften (BZK 2003b) en de indeling die gebruikelijk is bij analyses ten behoeve van de vaststelling en de verdeling van middelen in het kader van het Gemeentefonds. De hiërarchie is gebaseerd op de functionele indeling. De hoofdfuncties zijn cursief weergegeven. De clusterindeling ten behoeve van het gemeentefonds is met asterisken aangegeven.

Bij een aantal taakvelden zijn de inkomsten systematisch hoger dan de uitgaven. Dit betreft een aantal bedrijfsmatige activiteiten (o.a. gemeentelijke grondbedrijven en nutsbedrijven) en financiële transacties (o.a. onroerendezaakbelasting en de post Algemene baten en lasten). In bijlagen D en E zijn deze taakvelden aangeduid met **. Deze taakvelden worden in dit rapport behandeld als netto-inkomstenbron. De consequentie daarvan is dat de analyse van de gemeentelijke productie alleen betrekking heeft op de prestaties en uitgaven voor alle andere voorzieningen. Door deze beslissing blijft 10% tot 15% van de gemeentelijke totale uitgaven buiten beschouwing. De belangrijkste ontbrekende rubrieken zijn gemeentelijke grondbedrijven en de post Algemene baten en lasten.

In de analyses worden 64 afzonderlijke taakvelden onderscheiden. Omdat voor veel taakvelden meer dan één productindicator wordt gehanteerd, ligt het aantal gehanteerde afzonderlijke productindicatoren rond de 110. Bij veertien taakvelden is gebruikgemaakt van een gebruiksindicator, bij 21 van een prestatie-indicator, bij twaalf van een waarde-indicator en bij dertien van een normeringsindicator. In vier gevallen ging het om overhead of een restpost. Veruit de belangrijkste hiervan was algemene ondersteuning. Uitgedrukt als aandeel van de totale gemeentelijke uitgaven voor het jaar 2000 ziet het beeld er iets anders uit: koploper zijn dan de prestatie-indicatoren (40%), gevolgd door waarde-indicatoren (25%) en gebruiksindicatoren (16%). Hekkensluiters zijn normeringsindicatoren (14%) en overhead/restposten (5%). Het minst bevredigend zijn de normeringsindicatoren, maar deze beïnvloeden het totaalbeeld slechts in beperkte mate (zoals blijkt uit een van de varianten van de gevoeligheidsanalyse in § 4.3).

Als wegingsjaar voor het berekenen van de samengestelde productie (zie ook kader B.1) is 1999 gekozen. Keuze voor een tussenjaar heeft voordelen boven die voor een begin- of eindjaar, omdat dat meer representatief is voor de gehele periode. Bovendien zijn er technische problemen met de beginjaren. In enkele gevallen moest de productie voor die jaren worden geschat, terwijl er ook voorzieningen zijn waarvoor de kosten en de productie in de eerste jaren op nul stonden (onderwijsachterstandbeleid en schoolbegeleidingsdiensten).

B.3 De rol van de uitgaven

In de voorstudie is geconstateerd dat een pure 'grabbelton' van productindicatoren onvoldoende houvast levert voor een analyse van de relatie tussen taken en middelen. De uitgaven kunnen hierbij als bindmiddel fungeren en zijn in dit kader om drie redenen van groot belang:

- 1 Uitgaven spelen in het geval van voorzieningen met verschillende producten een rol bij de weging van de afzonderlijke productindicatoren.
- 2 Uitgaven fungeren als gewicht bij de aggregatie van de productie van afzonderlijke voorzieningen tot clustertotalen en tot totalen op landelijk of gemeentelijk niveau.

- 3 Uitgaven zijn voorts van essentieel belang bij de toerekening aan gemeenten van activiteiten die deels worden gefinancierd uit andere dan gemeentelijke middelen.

De punten 1 en 2 zijn al aan de orde geweest in paragraaf B.1 en in kader B.1. Punt 3 heeft te maken met een methodische complicatie die het gevolg is van het feit dat in deze analyses niet de dienstverlening zelf centraal staat, maar de rol van gemeenten. Deze complicatie treedt op in situaties waarin ook derden (bijvoorbeeld andere overheidslagen) een rol spelen bij de financiering van een voorziening, maar de prestatiegegevens betrekking hebben op alle instellingen ongeacht de gemeentelijke betrokkenheid. Bijvoorbeeld: de prestatiegegevens met betrekking tot musea (aantal bezoekers) hebben betrekking op alle Nederlandse musea, ongeacht of het gemeentelijke, rijks- of privaatrechtelijke instellingen betreft. Aparte bezoekcijfers voor gemeentelijke musea zijn niet beschikbaar. De ontwikkeling van de totale bezoekcijfers van musea kan echter van toepassing worden verklaard op het gemeentelijke segment onder de volgende twee voorwaarden:

- 1 Het aandeel van de gemeentelijke instellingen blijft gelijk.
- 2 De gemiddelde bezoekcijfers van gemeentelijke musea volgen het algemene patroon.

Voor afwijkingen van de eerste veronderstelling kan nog worden gecorrigeerd door rekening te houden met (veranderingen in) het aandeel van de uitgaven van gemeenten in de totale exploitatiekosten. Langs deze weg kan ook worden gecorrigeerd voor veranderingen in financieringsstromen (met als meest extreme voorbeelden de beëindiging van gemeentelijke verantwoordelijkheid voor woningexploitatie en verzorgingshuizen en nieuwe verantwoordelijkheden op gebieden als onderwijsachterstandbeleid en schoolbegeleidingsdiensten). Daarom wordt de ontwikkeling van de productindicatoren bij een aantal voorzieningen waarvoor ook andere instanties dan gemeenten verantwoordelijk zijn, gecorrigeerd voor het verloop van het aandeel van de uitgaven van gemeenten in de totale exploitatiekosten. Stel dat de prestaties van een bepaalde voorziening door de jaren heen een constant niveau houden (indexcijfer 100), maar dat de gemeentelijke financiële betrokkenheid in vier jaar gelijkmatig afneemt van 100% naar 0%, dan is de gecorrigeerde reeks van de productie 100, 75, 50, 25, 0.

De gehanteerde rekenregel kan ook als volgt worden omschreven: (de index van) het gemeentelijk productievolume = (de index van) het totale productievolume maal de (index van de) gemeentelijke totale uitgaven gedeeld door (de index van de) totale exploitatiekosten.

Een vergelijkbare problematiek treedt op wanneer we de prestaties willen relateren aan de netto-uitgaven van gemeenten, dat wil zeggen aan de totale uitgaven van gemeenten exclusief specifieke uitkeringen van het Rijk en exclusief bijdragen van burgers of van het bedrijfsleven. Op die manier wordt in beeld gebracht welke prestaties gemeenten leveren op basis van hun algemene middelen. Dit betreft de inkomsten uit het gemeentefonds, de netto-opbrengst van de gemeentelijke belastingen en enkele bedrijfsmatige activiteiten, waaronder de gemeentelijke grondbedrijven. In dit geval kan de ontwikkeling van de prestaties worden gecorrigeerd voor het aandeel van de netto-uitgaven van gemeenten in de totale exploitatiekosten van de betrokken voorzieningen.

Zowel in het geval van de netto-uitgaven als in het geval van de totale uitgaven kan gemakkelijk worden aangetoond dat de (index van de) uitgaven per product op het niveau van de elementaire voorzieningen gelijk is aan het quotiënt van de (index van de) totale exploitatiekosten en (de index van) het bijbehorende productievolume (zie kader B.2). Bij aggregatie van voorzieningen ontstaan wel verschillen als gevolg van een andere weging van de componenten.

Kader B.2 Rekenregels die van toepassing zijn als de productie uit verschillende bronnen wordt bekostigd

Stel dat de productie in jaar t P_t bedraagt, de totale exploitatiekosten K_t en de netto-uitgaven van gemeenten N_t . De nettoproductie P^*_t bedraagt dan in het betreffende jaar $P_t(N_t/K_t)$. Dit wil zeggen dat een aan de uitgaven evenredig deel van de productie aan gemeenten wordt toegerekend. De netto-uitgaven per nettoproduct N_t/P^*_t zijn dan gelijk aan K_t/P_t en dus per definitie gelijk aan de kosten per product. Mutatis mutandis gaat dit ook op voor de totale productie.

De methode in kader B.2 is overigens niet van toepassing op voorzieningen waar de productie wordt berekend via een waarde-indicator. In dat geval heeft de gemeten productie namelijk expliciet betrekking op het door de gemeente bekostigde deel van de totale productie.

In bijlage E.1 wordt een overzicht gegeven van exploitatiekosten, uitgaven en inkomsten voor het jaar 2004. Vergelijkbare gegevens zijn ook gebruikt voor de jaren tussen 1999 en 2003. De betreffende tabel laat op het niveau van (sub)clusters en voorzieningen zien wat de bijdrage is van de onderscheiden financieringsbronnen (specifieke uitkeringen van het Rijk, bijdragen van burgers en gemeentelijke middelen in enge zin) aan de totale gemeentelijke uitgaven. Verder maakt de tabel zichtbaar in hoeverre andere overheidslagen of instanties betrokken zijn bij de productie van de betreffende diensten.

Gegevens over de gerealiseerde inkomsten en uitgaven uit de gemeenterekeningen zijn veel bruikbaar dan gegevens uit de gemeentebegrotingen. Voor de jaren 1995-1998 heeft het CBS echter geen rekeningcijfers gepubliceerd. De ondershands beschikbare cijfers zijn niet vrijgegeven, omdat er twijfels zijn over de kwaliteit hiervan.⁷ Daarom zijn ten behoeve van de analyses voor deze publicatie de begrotingscijfers voor 1995 tot en met 1999 proportioneel gekoppeld aan de rekeningcijfers voor de periode 1999-2004. Dit impliceert dat de begrotingscijfers voor de jaren 1995 tot en met 1998 per afzonderlijk taakveld zijn gecorrigeerd met een verhoudingsgetal dat gebaseerd is op de verhouding tussen de bedragen in de rekening en de bedragen in de begroting voor het jaar 1999.⁸ Overigens zijn resultaten voor de jaren 1995-1998 alleen in de figuren 1.1 en 1.5 verwerkt. Zij speelden wel een meer prominente rol in eerdere rapportages, aangezien die op eerdere beginjaren betrekking hadden.

B.4 Informatiebronnen

In de afgelopen vijftien jaar hebben heel wat gemeenten zich al veel moeite getroost om uiteenlopende vormen van productbegrotingen en contractmanagement te ontwikkelen. Voor het monitoren van gemeentelijke prestaties op landelijk niveau is het nut hiervan maar beperkt vanwege het gebrek aan onderlinge afstemming tussen gemeenten en vanwege de verregaande mate van detaillering. De laatste sluit eerder aan bij doelstellingen van operationeel management dan bij globale monitoring. Bovendien zijn de gemeenten en de commerciële bureaus die de gemeenten assisteren bij het ontwikkelen van prestatiegerichte begrotingen, terughoudend met het openbaar maken van de achterliggende informatie.

Toch zijn er tal van databronnen en onderzoeken beschikbaar waarmee een beeld kan worden verkregen van gemeentelijke prestaties. Ten eerste zijn er rapporten van gemeenten zelf, waaronder aan de begroting en rekening gelieerde stukken. Bij veel gemeenten is in de afgelopen vijftien jaar energie gestoken in modernisering van managementprocessen, in het meten van prestaties en sturing op output. Toonaangevend is in dit verband naast een aantal pioniersgemeenten (o.a. Tilburg en Delft) het zogenoemde BBI-project (Beleids- en Beheersinstrumentarium) geweest (o.a. Houwaart 1995; Van Helden 1998). Bordewijk en Klaassen (2000) geven een – overigens nogal ontvullend – overzicht van de huidige stand van zaken. Dit overzicht is goed bruikbaar als introductie in de theorie van productmeting en als startpunt voor een literatuurstudie met betrekking tot gemeentelijke toepassingen. Zij concluderen dat het ideaal van een productbegroting, dat wil zeggen een begroting in termen van producten en de bijbehorende kostprijs, nog nergens is verwekelijkt. Zij hebben dan ook grote twijfels over de haalbaarheid van een dergelijke aanpak. Zij pleiten er wel voor om, zij het op een minder ambitieuze manier, gebruik te maken van kengetallen.

Op pagina 86 van hun rapport presenteren zij een schema voor de relatie tussen homogeniteit en identificeerbaarheid van de producten en sturingsprocessen, waaruit blijkt dat outputfinanciering in hun visie alleen mogelijk is bij identificeerbare en homogene producten. Een eis van strikte homogeniteit is zeer beperkend, omdat in de praktijk zelden sprake zal zijn van een volstrekt homogeen product. Wij vinden dat deze eis te ver gaat. Hoewel de heterogeniteit van producten en kwaliteitsverschillen de nodige complicaties kunnen opleveren, valt daar op verschillende manieren

voor te corrigeren: ten eerste via weging van heterogene productcategorieën met hun kostenaandelen, ten tweede door kwaliteitsborging, bijvoorbeeld via een inspectie of een andere onafhankelijke toezichthouder. De identificeerbaarheid van producten is een fundamenteeler probleem, vooral waar het het openbaar bestuur in enge zin betreft. Dit kwam reeds aan de orde in paragraaf B.2.

In dit rapport wordt vooral gebruikgemaakt van interne rapporten van gemeenten bij de onderdelen burgerzaken (gemeente Almelo) en GGD (Amsterdam en Rotterdam). Hierbij zij aangetekend dat het hier om *gevalsbeschrijvingen* gaat. Zowel de GGD Rotterdam als de GGD Amsterdam heeft serieus gepoogd zijn taken financieel zo transparant mogelijk te maken en loopt in vergelijking met andere gemeentelijke organen voorop. Opname in dit rapport heeft niet alleen een illustratieve functie, maar ook om tot oordeelsvorming te komen over de gehanteerde systematiek tegen de achtergrond van de in dit rapport gekozen methodiek.

Een bron van informatie die in toenemende mate van belang is, zijn landelijke monitorprojecten en brancherapporten. Het monitoren van ontwikkelingen heeft de afgelopen jaren een hoge vlucht genomen. Van belang voor dit rapport zijn onder meer de Brancheverslagen van het Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening, de WIW-monitor van het EIM, de ID-monitor van Ecorys/NEI, de Monitor Maatschappelijke Opvang van het Trimbos-instituut, het Trendrapport jeugdhulpverlening van de Stichting registratie jeugdvoorzieningen en de hieraan gelieerde rapporten van het Centraal Informatiepunt Jeugdzorg, de jaarverslagen van de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de kerncijfers Wet voorzieningen gehandicapten (WVG) van het onderzoeksbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, SGBO, de Gemeentelijke armoedemonitor van Cebeon en de Openbaar Vervoermonitor van de Adviesdienst voor Verkeer en Vervoer.

Als verzamelpunt van deze en andere informatie fungeert het Centraal Bureau van de Statistiek. Met name de informatie van dit bureau over de gemeentebegrotingen en -rekeningen is van essentieel belang voor dit rapport. Daarnaast is gebruikgemaakt van CBS-gegevens over uiteenlopende onderwerpen als brandweer, leerlingen en hun achtergrondkenmerken, gezondheidszorg, maatschappelijk werk, riolering, cultuur, sport en prijsindices.

Van essentieel belang is ook het toenemend aantal benchmarks dat door wisselende groepen van gemeenten over de meest uiteenlopende onderwerpen wordt uitgevoerd. Vaak speelt hierbij een al dan niet commercieel onderzoeksbureau een coördinerende rol. Helaas zijn deze gegevens lang niet altijd openbaar. In twee recente rapporten heeft de Stichting Rekenschap (Fuite 2003a en 2003b) gewezen op het belang van benchmarks als instrument voor publieke verantwoording en de eis van openbaarheid die hieraan zou kunnen worden gesteld.

Benchmarks die voor dit rapport zijn gebruikt zijn die van de sociale diensten en WVG (opgezet door SGBO), de benchmark gemeentelijke dienstverlening van EZ (2002) en de benchmark riolering van Rioned (2003).

Bijlage C Taakvelden en productindicatoren

code	taakveld	productindicator(en)	bron
a	algemeen bestuur		
a1	bestuursorganen*	gewogen normeringsindicator: vaste voet × aantal gemeenten + bedrag × aantal inwoners (totale productie gemeenten)	CBS (o.a. Statistiek gemeenterekeningen)
a2	algemene ondersteuning*		
a3	burgerzaken*		
	verstrekking documenten	aantallen verstrekte paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen	begroting BZK (paspoorten en identiteitskaarten), jaarverslag RDW (rijbewijzen)
	overig	geboorten, sterfgevallen, immigratie, verhuizingen, huwelijken, naturalisaties, aanvragen verblijfsvergunningen	CBS: Statline
b	openbare orde en veiligheid*		
b1	brandweer	branden en hulpverleningen	CBS: (Statistiek brandweer)
b2	overig	gedefleerde kosten (deflator QS)	SCP-schatting
c	wegen en water*		
c1	wegen, straten, pleinen	gedefleerde uitgaven (prijsindex wegenonderhoud)	CBS: (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
c2	parkeren	gedefleerde opbrengsten (prijsindex parkeren en tolgeld)	CBS: (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
c3	overig	gedefleerde uitgaven (prijsindex wegenonderhoud)	CBS: (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
d	ond*: onderwijs (excl. huisvesting)		
d1	basisonderwijs		
	openbaar (excl. huisvesting)	gewogen leerlingen openbaar bao	CBS (Jaarboek onderwijs + nadere uitsplitsing)
	bijzonder (excl. huisvesting)	gewogen leerlingen bijzonder bao	CBS (Jaarboek onderwijs + nadere uitsplitsing)
d2	speciaal onderwijs		
	openbaar (excl. huisvesting)	leerlingen openbaar speciaal onderwijs	CBS (Jaarboek onderwijs)
	bijzonder (excl. huisvesting)	leerlingen bijzonder speciaal onderwijs	CBS (Jaarboek onderwijs)
d3	voortgezet onderwijs		
	openbaar (excl. huisvesting)	gewogen leerlingen openbaar avo/vbo/lwoo	CBS (Jaarboek onderwijs + nadere uitsplitsing)
	bijzonder (excl. huisvesting)	gewogen leerlingen bijzonder avo/vbo/lwoo	CBS (Jaarboek onderwijs + nadere uitsplitsing)
d4	overig onderwijs		
	educatie	leerlingen basiseducatie, deeltijd avo, deeltijd mbo	CBS (Jaarboek onderwijs)
	onderwijsachterstandsbeleid	aantal niet-westers allochtone kinderen (4-17 jaar)	CBS (Statline)
	schoolbegeleiding	aantal kinderen 4-17 jaar	CBS (Statline)
	overig, o.a. leerlingenvervoer	normeringsindicator: aantal kinderen 4-17 jaar	CBS (Statline)
e	ond*: onderwijshuisvesting		
	huisvesting bao ^a	gewogen leerlingen bao	CBS (Jaarboek onderwijs)
	huisvesting spo ^a	leerlingen speciaal onderwijs	CBS (Jaarboek onderwijs)
	huisvesting voortgezet onderwijs ^a	gewogen leerlingen avo/vbo/lwoo	CBS (Jaarboek onderwijs)
f	wwb*: werk en bijstand		
f1	wsw	wsw-deelnemers	Brancherapport CEDRIS
f2	WIW/ID	WIW- plus ID-banen	WIW/ID-monitor; Statistiek re-integratie
f3	re-integratie	re-integratietrajecten	CBS, Statistiek re-integratie
f4	overig	(opslagfactor)	
f5	apparaatskosten	uitkeringsontvangers bijstand, IOAW, IOAZ	Sociale Nota; Rijksjaarverslagen SZW
f6	uitkeringskosten	gedefleerde uitkeringen (prijsindex gezinsconsumptie)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)

g	zorg*: maatschappelijke en sociale dienstverlening		
g1	maatschappelijke begeleiding en advies maatschappelijk werk maatschappelijke opvang zorg houders verblijfsvergunningen inburgering bestrijding maatschappelijke achterstanden	cliëntsystemen opgenomen cliënten aantal houders verblijfsvergunningen aantal inburgeringstrajecten normeringsindicator: aantal niet-westerse allochtonen	CBS (Statistisch Jaarboek) CBS (Statistisch jaarboek); Trimbos-instituut (Monitor maatschappelijke opvang) berekend op basis van jaarverslag Immigratie- en Naturalisatiedienst Rijksbegroting VWS: monitor oudkomers, monitor nieuwkomers (Significant) CBS (Statistisch jaarboek)
g2	sociaal-cultureel werk jeugdwerk	normeringsindicator: jeugd 4-17 jaar	CBS (Statline)
g3	buurt- en dorpshuizen kinderopvang	normeringsindicator: gehele bevolking gewogen aantallen opgevangen kinderen	CBS (Statline) CBS (Statline)
g4	verzorgingshuizen	gewogen bewoners	SCP (Gegevensbestand quartaire sector)
g5	huishoudelijke hulp	gewogen uren	SCP
g6	overig	(opslagfactor)	
h	zorg*: voorzieningen gehandicapten		
h1	voorzieningen gehandicapten ^a	aantallen aanvragen rolstoelen en vervoersvoorzieningen	SGBO: WVG-monitor
h2	woningaanpassingen gehandicapten*	aantallen aanvragen woningaanpassing	SGBO: WVG-monitor
I	zorg*: volksgezondheid		
i1	ggd	normeringsindicator: bevolking 4 -17 jaar, meldingen infectieziekten, opnames psychiatrische ziekenhuizen	CBS (Statline), RIVM-rapportages
i2	jeugdgezondheidszorg	aantallen contacten 0-4 jarigen	CBS (Statline)
i3	verpleeghuizen	gewogen patiënten	SCP (Gegevensbestand quartaire sector)
i4	ambulances	ambulanceritten	CBS (Statline)
J	milieu, reiniging en riolering		
j1	fysiek milieu*	normeringsindicator: aantal woonruimten + 5 × aantal bedrijven	CBS (Statistisch Jaarboek)
j2	riolering*	gedefleerde uitgaven (prijsindex rioolaanleg)	CBS (Statistisch Jaarboek)
j3	reiniging*	tonnen opgehaald vuil	CBS (Statistisch Jaarboek)
k	cultuur, recreatie, sport en groen		
k1	cultuur en sport*		
	openbare bibliotheken	uitleningen jeugd en overig	CBS (Statline)
	kunstzinnige vorming kunst	Deelnemers	CBS (Statline)
	- culturele accommodaties	bezoekers podiumkunsten (opslagfactor)	CBS (Statline)
	- overig sport		
	- zwembaden	aantal bezoekers	CBS (Statline)
	- overige sportaccommodaties	leden sportclubs met overige accommodaties	CBS (Statline)
k2	oudheid*		
	monumenten	gedefleerde uitgaven (prijsindex woningonderhoud)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
	musea	aantal bezoekers	CBS (Statline)

k3	groen*		
	recreatie en natuurbescherming	gedefleerde uitgaven (prijsindex onderhoud groenvoorzieningen)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
	groene sportvelden ^a	gedefleerde uitgaven (prijsindex onderhoud groenvoorzieningen)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
	begraafplaatsen	gedefleerde uitgaven (prijsindex onderhoud groenvoorzieningen)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
l	volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing*		
l1	woningexploitatie en woningbouw	gedefleerde opbrengsten (prijsindex woninghuur)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
l2	overige volkshuisvesting	Aantal bouwvergunningen, aantal woonruimten in sociale sector en aantal nieuwbouwwoningen	CBS (Statistisch Jaarboek)
l3	ruimtelijke ordening	normeringsindicator: aantal woonruimten	CBS (Statistisch Jaarboek)
l4	stedelijke vernieuwing	gedefleerde uitgaven (prijsindex herbouwkosten)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
m	overige eigen middelen*		
m1	gemeentelijke grondbedrijven**	gedefleerde opbrengsten (prijsindex bouwgrond)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
m2	openbaar vervoer	reizigerskilometers	NEA (WROOV-plus); nabewerking V&W
m3	havenbedrijven**	gedefleerde opbrengsten (prijsindex bbp)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
m4	nutsbedrijven**	gedefleerde opbrengsten (prijsindex elektriciteit en gas)	CBS (Statistiek gemeenterekeningen en Statistiek prijzen)
m5	economische zaken	normeringsindicator: aantal bedrijven	CBS (Statline)
n	onroerendezaakbelasting**	aantal woonruimten + 5 × aantal bedrijven	CBS (Statline)
o	gemeentefonds**	n.v.t.	
p	financiële transacties**	n.v.t.	
q	saldo correcties nacalculatie kostenplaatsen	n.v.t.	

* Clusterindeling gemeentefonds.

** De met dit symbool aangeduide voorzieningen zijn vooralsnog behandeld als inkomstenbron. De analyse van de gemeentelijke productie heeft dus betrekking op de prestaties en de uitgaven van de overige voorzieningen.

Bron: SCP

Bijlage D1 Kosten, uitgaven en inkomsten (2007)

		alle financiers	gemeentelijke inkomsten- en uitgaven			
		totale	(bruto-)	rijks-	inkomsten	saldo: netto-
		exploitatie-	uitgaven	bijdragen	van derden	uitgaven
		kosten ^a				
a	<i>algemeen bestuur</i>	2995	2995	-1	638	2358
a1	bestuursorganen*	737	737	-3	59	680
a2	algemene ondersteuning*	1608	1608	0	262	1346
a3	burgerzaken*	650	650	0	319	331
b	<i>openbare orde en veiligheid*</i>	1467	1467	32	183	1253
b1	brandweer	913	913	0	108	805
b2	overig ^b	554	554	32	75	447
c	<i>wegen en water*</i>	8013	3767	142	1181	2444
c1	wegen, straten, pleinen ^b	6917	2670	142	356	1959
c2	parkeren ^b	453	453	0	667	0
c3	overig	643	643	0	157	486
d	<i>ond*: onderwijs (excl. huisvesting)</i>	15711	3521	1590	1032	899
d1	basisonderwijs	7629	1949	1067	396	486
d2	speciaal onderwijs	1559	248	95	80	74
d3	voortgezet onderwijs	6052	851	245	439	167
d4	overig onderwijs	472	472	183	117	172
e	<i>ond*: onderwijshuisvesting</i>	1223	1223	0	126	1098
f	<i>wwb*: werk en bijstand</i>	11379	8908	6779	397	1732
f1-f4	werkgelegenheid	5133	2662	2583	0	79
f5	apparaatskosten	926	926	0	0	926
f6	uitkeringskosten	5320	5320	4196	397	727
g	<i>zorg*: maatschappelijke en sociale dienstverlening</i>	9867	3901	469	447	2985
g1	maatschappelijke begeleiding en advies	1388	1388	469	50	869
g2	sociaal-cultureel werk	870	870	0	161	709
g3	kinderopvang	2253	214	0	43	171
g4	verzorgingshuizen	3935	7	0	4	3
g5	huishoudelijke hulp	1421	1421	0	189	1232
g6	overig	0	0	0	0	0
h	<i>zorg*: voorzieningen gehandicapten^b</i>	931	931	9	44	878
i	<i>zorg*: volksgezondheid</i>	6467	841	0	457	384
i1	ggd	477	477	0	184	293
i2	jeugdgezondheidszorg	314	314	0	231	83
i3	verpleeghuizen	5368	7	0	6	0
i4	ambulances	308	43	0	36	7
j	<i>milieu, reiniging en riolering</i>	4146	3800	28	3530	456
j1	fysiek milieu*	660	660	28	176	456
j2	riolering*	1158	1158	0	1221	0
j3	reiniging*	2328	1982	0	2133	0
k	<i>cultuur, sport en groen</i>	5198	4745	40	942	3763
k1	cultuur en sport*	2670	2431	40	519	1871
k2	oudheid*	586	373	0	66	306
k3	groen ^{b,c}	1942	1942	0	357	1585
l	<i>volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing*</i>	14122	2609	273	1635	721
l1	woningexploitatie en woningbouw ^b	12005	491	0	512	0
l2	overige volkshuisvesting	1000	1000	1	887	112
l3	ruimtelijke ordening	733	733	1	236	497
l4	stedelijke vernieuwing ^b	384	384	271	0	113

m	<i>overige eigen middelen*</i>	28627	9444	67	10387	-1009
m1	gemeentelijk grondbedrijf ^{b,**}	7744	7744	0	8362	-618
m2	openbaar vervoer (<i>bus, tram en metro</i>)	1836	730	1	485	244
m3	havenbedrijven ^{b,**}	136	136	6	281	-151
m4	nutsbedrijven ^{b,**}	18231	155	0	885	-731
m5	economische zaken	680	680	60	373	246
n	<i>gemeentelijke belastingen**</i>	420	420	57	3066	-2704
o	<i>gemeentefonds**</i>	4	4	15096	0	-15093
p	financiële transacties**	1466	1466	0	3350	-1884
q	saldo nacalculatie kostenplaatsen					
	totaal	112038	50041	24580	27414	-1719
	totaal (alleen geanalyseerde taakvelden)	84037	40116	9421	11469	19460

a De totale exploitatiekosten wijken af van de bruto-uitgaven bij taakvelden die niet alleen uit gemeentelijke middelen worden gefinancierd..

b Taakvelden met waarde-indicator; hierbij speelt een eventueel verschil tussen totale exploitatiekosten en bruto-uitgaven geen rol in de analyses.

· Clusters gemeentefonds.

** Taakvelden die bij de analyses buiten beschouwing zijn gebleven.

Bron: CBS (Statistiek gemeenterekeningen, Statistisch Jaarboek); ministerie van BZK (Overzicht specifieke uitkeringen); SCP (Gegevensbestand quartaire sector) SCP-bewerking

Bijlage D2 Analyse van bruto-uitgaven

		bruto uitgaven (mln. euro)			productie			reële uitgaven per product		
		2002	2005	2007	2002	2005	2007	2002	2005	2007
a	algemeen bestuur	2722	2781	2995	100,0	96,6	98,0	100,0	100,3	103,1
a1	bestuursorganen*	667	683	737	100,0	99,4	98,5	100,0	97,8	103,0
a2	algemene ondersteuning*	1540	1543	1608	100,0	95,3	94,0	100,0	99,7	102,0
a3	burgerzaken*	515	555	650	100,0	96,8	108,8	100,0	105,6	106,5
b	openbare orde en veiligheid*	948	1271	1467	100,0	101,7	118,8	100,0	125,1	119,6
b1	brandweer	664	799	913	100,0	83,4	100,7	100,0	136,9	125,3
b2	overig	284	472	554	100,0	152,0	168,6	100,0	103,6	106,1
c	wegen en water*	3208	3618	3767	100,0	107,2	108,0	100,0	99,8	99,8
c1	wegen, straten, pleinen	2235	2564	2670	100,0	107,5	107,2	100,0	101,2	102,3
c2	parkeren	513	420	453	100,0	82,2	93,5	100,0	94,4	86,8
c3	overig	460	635	643	100,0	129,5	125,6	100,0	101,2	102,3
d	ond*: onderwijs (excl. huisvesting)	4676	4196	3521	100,0	79,3	65,1	100,0	107,3	106,2
d1	basisonderwijs	2585	2368	1949	100,0	81,1	65,7	100,0	107,1	105,4
d2	speciaal onderwijs	346	232	248	100,0	59,5	60,3	100,0	106,7	109,3
d3	voortgezet onderwijs	961	897	851	100,0	84,7	73,0	100,0	104,5	111,5
d4	overig onderwijs	784	700	472	100,0	75,3	54,6	100,0	112,5	101,2
e	ond*: onderwijshuisvesting	945	1083	1223	100,0	100,6	99,7	100,0	108,1	119,2
f	wwb*: werk en bijstand	9388	9240	8908	100,0	90,9	82,0	100,0	102,8	106,3
f1	wsw	1022	922	956	100,0	82,3	80,3	100,0	103,9	107,0
f2	wiw/id	1857	960	906	100,0	52,4	42,6	100,0	93,5	105,1
f3	re-integratie	215	386	435	91,3	150,3	160,2	98,8	102,4	104,9
f4	overige werkgelegenheid	70	308	364						
f5	apparaatskosten	839	934	926	100,0	103,6	89,4	100,0	102,0	113,4
f6	uitkeringskosten	5385	5729	5320	100,0	101,2	91,4	100,0	99,7	99,2
g	zorg*: maatschappelijke en sociale dienstverlening	2577	2179	3901	100,0	93,6	145,4	100,0	85,7	95,6
g1	maatschappelijke begeleiding en advies	1408	1173	1388	100,0	114,1	110,1	100,0	69,3	82,2
g2	sociaal-cultureel werk	670	771	870	100,0	101,1	101,3	100,0	107,9	117,7
g3	kinderopvang	484	198	214	100,0	35,7	38,8	100,0	109,0	104,9
g4	verzorgingshuizen	9	7	7	100,0	71,6	65,1	100,0	107,9	114,8
g5	huishoudelijke hulp	0	0	1421	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
g6	overig	7	30	0						
h	zorg*: voorzieningen gehandicapten ^b	1030	928	931	100,0	105,2	101,4	100,0	81,3	81,9
i	zorg*: volksgezondheid	498	778	841	100,0	164,8	166,0	100,0	90,0	93,4
i1	ggd	439	473	477	100,0	104,0	108,9	100,0	98,3	91,6
i2	jeugdgezondheidszorg	0	247	314						
i3	verpleeghuizen	7	8	7	100,0	104,6	82,5	100,0	97,1	108,7
i4	ambulances	52	51	43	100,0	94,7	71,2	100,0	97,3	106,2
j	milieu, reiniging en riolering	3364	3491	3800	100,0	100,8	103,9	100,0	97,7	99,8
j1	fysiek milieu*	502	614	660	100,0	102,9	106,5	100,0	112,9	113,5
j2	riolering*	1025	1072	1158	100,0	97,3	99,2	100,0	101,9	104,6
j3	reiniging*	1838	1805	1982	100,0	102,2	106,1	100,0	91,2	93,4
k	cultuur, sport en groen	4212	4472	4745	100,0	100,0	101,9	100,0	100,7	101,5
k1	cultuur en sport*	2120	2239	2431	100,0	100,6	102,0	100,0	99,6	103,2
k2	oudheid*	390	417	373	100,0	90,7	85,7	100,0	111,9	102,4
k3	groen ^b *	1702	1815	1942	100,0	101,5	105,6	100,0	99,7	99,2

I	volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing*	2673	2855	2609	100,0	100,4	85,9	100,0	101,0	104,4
I1	woningexploitatie en woningbouw ^b	770	592	491	100,0	96,1	59,3	100,0	75,9	98,7
I2	overige volkshuisvesting	670	962	1000	100,0	105,7	113,3	100,0	128,8	120,9
I3	ruimtelijke ordening	642	730	733	100,0	102,2	103,9	100,0	105,6	101,0
I4	stedelijke vernieuwing	591	571	384	100,0	96,4	61,9	100,0	95,1	96,5
m	overige eigen middelen*	7394	8024	9444	100,0	83,9	73,1	100,0	105,3	108,9
m2	openbaar vervoer	1168	959	730	100,0	74,4	55,5	100,0	104,6	103,4
m5	economische zaken	457	554	680	100,0	104,1	111,1	100,0	110,4	122,9

* Clusterindeling gemeentefonds.

Bron: CBS (Statistiek gemeenterekeningen); ministerie van BZK (uitgaven onderwijshuisvesting, gehandicapten en groene sportvelden, 2002); productiegegevens (zie bijlage C); SCP bewerking

Bijlage D3 Analyse van netto-uitgaven

		netto-uitgaven (mln. euro)			productie			reële uitgaven per product		
		2002	2005	2007	2002	2005	2007	2002	2005	2007
a	algemeen bestuur	2083	2274	2358	100,0	103,5	101,5	100,0	100,0	102,4
a1	bestuursorganen*	634	647	680	100,0	99,1	95,7	100,0	97,8	103,0
a2	algemene ondersteuning*	1147	1313	1346	100,0	108,9	105,7	100,0	99,7	102,0
a3	burgerzaken*	302	314	331	100,0	92,9	98,0	100,0	106,2	102,9
b	openbare orde en veiligheid*	798	1052	1253	100,0	99,7	120,5	100,0	125,6	119,7
b1	brandweer	565	687	805	100,0	84,2	104,4	100,0	136,9	125,3
b2	overig	232	366	447	100,0	144,0	166,6	100,0	103,6	106,1
c	wegen en water*	2216	2370	2444	100,0	100,2	99,0	100,0	101,2	102,3
c1	wegen, straten, pleinen	1846	1918	1959	100,0	97,4	95,2	100,0	101,2	102,3
c2	parkeren	0	0	0	100,0	100,5	105,8	100,0	94,4	86,8
c3	overig	370	452	486	100,0	114,4	117,7	100,0	101,2	102,3
d	ond*: onderwijs (excl. huisvesting)	780	875	899	100,0	99,8	99,3	100,0	106,6	106,6
d1	basisonderwijs	404	494	486	100,0	108,2	104,8	100,0	107,1	105,4
d2	speciaal onderwijs	65	66	74	100,0	83,7	87,8	100,0	116,0	118,8
d3	voortgezet onderwijs	123	151	167	100,0	111,2	111,7	100,0	104,5	111,5
d4	overig onderwijs	188	164	172	100,0	79,4	82,5	100,0	104,2	101,9
e	ond*: onderwijshuisvesting	945	1007	1098	100,0	93,5	89,5	100,0	108,1	119,2
f	wwb*: werk en bijstand	1713	1468	1732	100,0	81,8	87,3	100,0	99,4	106,4
f1	wsw	51	63	79	100,0	114,0	133,9	100,0	103,9	107,0
f2	wiw/id	0	0	0	100,0	101,4	87,3	100,0	93,5	105,1
f3	re-integratie	0	0	0	100,0	91,5	86,5			
f4	overig	0	0	0						
f5	apparaatskosten	839	934	926	100,0	103,6	89,4	100,0	102,0	113,4
f6	uitkeringskosten	824	470	727	100,0	54,3	81,7	100,0	99,7	99,2
g	zorg*: maatschappelijke en sociale dienstverlening	1650	1465	2985	100,0	91,3	168,6	100,0	92,2	98,5
g1	maatschappelijke begeleiding en advies	816	664	869	100,0	102,6	116,6	100,0	75,3	84,0
g2	sociaal-cultureel werk	548	634	709	100,0	101,8	101,0	100,0	107,9	117,7
g3	kinderopvang	276	135	171	100,0	42,5	54,2	100,0	109,0	104,9
g4	verzorgingshuizen	6	3	0	100,0	44,7	48,0	100,0	107,9	114,8
g5	huishoudelijke hulp	0	0	1232	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0
g6	overig	5	29	0						
h	zorg*: voorzieningen gehandicapten ^b	970	842	878	100,0	101,3	101,3	100,0	81,3	82,0
i	zorg*: volksgezondheid	319	358	384	100,0	113,4	120,4	100,0	93,9	91,8
i1	ggd	316	302	293	100,0	92,3	93,1	100,0	98,3	91,6
i2	jeugdgezondheidszorg	0	52	83						
i3	verpleeghuizen	0	0	0	100,0	146,5	156,3	100,0	97,1	108,7
i4	ambulances	3	4	7	100,0	120,7	188,7	100,0	97,3	106,2
j	milieu, reiniging en riolering	675	451	456	100,0	58,2	56,6	100,0	109,0	109,5
j1	fysiek milieu*	398	412	456	100,0	86,9	92,6	100,0	112,9	113,5
j2	riolering*	153	39	0	100,0	23,8	0,0	100,0	101,9	104,6
j3	reiniging*	124	0	0	100,0	0,0	0,0	100,0	91,2	93,4
k	cultuur, sport en groen	3334	3499	3763	100,0	98,9	101,8	100,0	100,6	101,8
k1	cultuur en sport*	1603	1723	1871	100,0	102,3	103,4	100,0	99,7	103,7
k2	oudheid*	325	322	306	100,0	85,0	83,6	100,0	110,6	103,4
k3	groen ^b *	1406	1454	1585	100,0	98,4	104,3	100,0	99,7	99,2

I	volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing*	465	759	721	100,0	143,0	138,9	100,0	108,4	102,6
I1	woningexploitatie en woningbouw ^b	12	0	0	100,0	0,0	0,0	100,0	75,9	98,7
I2	overige volkshuisvesting	0	189	112	0,0	163,7	100,0	100,0	128,8	120,9
I3	ruimtelijke ordening	357	479	497	100,0	120,5	126,4	100,0	105,6	101,0
I4	stedelijke vernieuwing	95	92	113	100,0	95,9	112,5	100,0	95,1	96,5
m	overige eigen middelen*	208	195	490	100,0	83,0	184,2	100,0	107,1	117,2
m2	openbaar vervoer	61	29	244	100,0	42,9	357,9	100,0	104,6	103,4
m5	economische zaken	148	166	246	100,0	96,8	124,3	100,0	110,4	122,9

* Clusterindeling gemeentefonds.

Bron: CBS (Statistiek gemeenterekeningen); ministerie van BZK (uitgaven onderwijshuisvesting, gehandicapten en groene sportvelden, 2002); productiegegevens (zie bijlage C); SCP bewerking

Bijlage E Detailgegevens Drechtsteden

Tabel E.1 Lasten per inwoner, 2007 (uitgesplitste versie tabel 3.2)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
algemeen bestuur	183	159	174	163	160	225	112
openbare orde en veiligheid	90	125	87	56	40	69	80
wegen en water	230	309	200	146	135	153	179
educatie (excl. huisvesting)	215	102	238	200	63	212	78
onderwijshuisvesting	75	55	128	52	62	61	57
werk en inkomen	544	812	306	124	274	342	395
maatschappelijke en sociale dienstverlening	238	329	178	170	132	144	209
gehandicaptenzorg	57	46	62	35	35	43	45
gezondheidszorg	51	48	32	30	30	33	29
milieu, reiniging en riolering	232	208	227	189	143	233	187
cultuur, sport en groen	290	397	285	195	264	281	226
volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing	159	195	124	119	68	67	139
totaal	2449	2818	2047	1490	1413	1873	1758
a	In euro 's.						

Bron: Gemeenterekeningen en bevolkingscijfers (CBS)

Tabel E.2a Gemiddelde jaarlijkse groeipercentages reële lasten, 2005-2007 (uitgesplitste versie tabel 3.3)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
algemeen bestuur	2,1	-6,6	14,9	5,7	6,2	5,8	7,4
openbare orde en veiligheid	5,7	-3,3	21,5	10,8	3,3	4,1	-0,4
wegen en water	0,4	13,0	-13,6	-3,3	3,0	-0,7	12,5
educatie (excl. huisvesting)	-9,9	-32,1	-1,8	-5,6	-51,7	-2,7	-52,3
onderwijshuisvesting	4,6	-28,5	53,0	17,0	1,5	-3,4	3,0
werk en inkomen	-3,4	-3,8	-7,5	-9,9	-3,4	-1,7	-9,4
maatschappelijke en sociale dienstverlening	69,6	80,9	161,6	80,7	73,6	143,1	67,5
gehandicaptenzorg	-1,5	-13,9	-14,6	0,3	-9,2	-17,3	-17,1
gezondheidszorg	2,3	-2,1	7,3	2,9	2,7	8,8	3,1
milieu, reiniging en riolering	2,6	5,8	0,2	1,2	3,2	1,3	0,3
cultuur, sport en groen	1,8	0,9	6,1	5,0	3,4	-9,0	4,1
volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing	-6,0	-10,8	-8,3	9,3	-0,9	0,3	14,3
totaal	0,3	-3,9	2,7	2,9	-4,8	1,1	-4,3
a	Totaal heeft betrekking op alle (deel)clusters met uitzondering van maatschappelijke begeleiding en advies (een onderdeel van maatschappelijke en sociale dienstverlening), gehandicaptenzorg, gezondheidszorg, cultuur en sport (groen is wel inbegrepen).						

Bron: Gemeenterekeningen (CBS)

Tabel E.2b Gemidd. jaarlijkse groeipercentages reële lasten per product, 2005-2007 (uitgesplitste versie tabel 3.3)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
algemeen bestuur	1,2	-4,8	14,8	6,5	8,2	5,6	8,7
openbare orde en veiligheid	-2,2	-14,8	-1,0	3,7	-15,3	9,7	-7,5
wegen en water	0,0	0,3	0,6	0,5	1,0	0,6	1,8
educatie (excl. huisvesting)	-0,5	0,5	-0,8	-0,8	-1,0	-0,7	-0,9
onderwijshuisvesting	0,5	0,6	0,5	0,4	0,5	0,6	0,5
werk en inkomen maatschappelijke en sociale dienstverlening	1,7	1,6	1,2	-0,5	3,4	0,3	2,5
gehandicaptenzorg	4,4	-17,4	-6,8	6,4	6,8	14,1	8,0
gezondheidszorg	3,1	-13,0	-	-	-	-	-
gezondheidszorg	-3,4	-	-	-	-	-	-
milieu, reiniging en riolering	1,1	4,0	5,6	2,8	3,0	0,6	-0,2
cultuur, sport en groen volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing	0,9	0,7	-	-	-	-	-
ordening, stadsvernieuwing	1,7	3,5	0,2	28,4	2,5	6,3	10,5
totaal	0,9	-0,1	1,6	4,0	1,9	1,1	1,9

a Totaal heeft betrekking op alle (deel)clusters met uitzondering van maatschappelijke begeleiding en advies (een onderdeel van maatschappelijke en sociale dienstverlening), gehandicaptenzorg, gezondheidszorg, cultuur en sport (groen is wel inbegrepen).

Bron: Gemeenterekeningen (CBS) en productiegegevens (zie tabel E.6)

Tabel E.3a Productie versus kosten Burgerzaken in de Drechtsteden, 2005 (uitgesplitste versie tabel 3.7)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
paspoorten ^a	1761	12,2	1,7	2,4	3,4	2,1	4,6
identiteitsbewijzen ^a	1582	11,5	1,8	2,1	2,4	2,3	3,8
rijbewijzen ^a	794	6,1	0,8	1,1	1,6	1,1	2,1
uittreksels GBA ^a	1862	17,6	2,0	3,0	4,0	3,0	5,4
uittreksels BS ^a	1011	7,4	0,6	0,7	0,7	0,9	1,5
geboorten ^a	188	1,4	0,2	0,3	0,4	0,3	0,4
huwelijken ^a	72	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
sterfgevallen ^a	136	1,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4
verhuizingen ^a	1744	18,6	2,4	3,6	4,1	2,8	6,0
gestand. productie per inwoner ^b	89	89	78	84	76	78	78
totale kosten (mln euro)	555	3,0	0,6	0,8	1,1	0,5	1,3
baten als % van kosten	43	64	36	31	36	53	50
totale kosten per inwoner (euro)	34	25	31	34	35	22	30
gestand. kosten per product ^b	96	72	99	102	117	71	96
groei reële kosten ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële productie ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten per product ^c	100	100	100	100	100	100	100

a Aantallen × 1000.

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.3b Productie versus kosten Burgerzaken in de Drechtsteden, 2007 (uitgesplitste versie tabel 3.7)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I-Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
paspoorten ^a	2100	13,3	2,1	2,9	3,9	2,6	5,4
identiteitsbewijzen ^a	1400	8,8	1,4	1,9	2,2	1,9	3,5
rijbewijzen ^a	1902	13,6	2,1	2,8	3,8	2,5	5,3
uittreksels GBA ^a	1869	20,8	1,5	2,1	2,7	2,1	3,7
uittreksels BS ^a	1015	8,1	0,5	0,7	0,6	1,0	1,3
geboorten ^a	181	1,3	0,2	0,4	0,4	0,3	0,4
huwelijken ^a	73	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
sterfgevallen ^a	133	1,0	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4
verhuizingen ^a	1756	17,6	1,9	2,6	3,9	2,9	5,7
gestand. productie per inwoner ^b	100	96	75	78	81	82	83
totale kosten (mln euro)	650	3,7	0,6	0,8	1,3	0,6	1,1
baten als % van kosten	49	64	48	47	40	62	72
totale kosten per inwoner (euro)	40	32	31	33	42	24	26
gestand. kosten per product ^b	100	83	103	107	131	75	78
groei reële kosten ^c	113	120	98	97	116	107	82
groei reële productie ^c	112	109	95	92	103	106	110
groei reële kosten per product ^c	101	110	103	105	112	101	75

a Aantallen × 1000.

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.4a Productie versus kosten werk en inkomen in de Drechtsteden, 2005 (uitgesplitste versie tabel 3.8)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I- Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
bijstandontvangers ^a	377	4,2	0,2	0,1	0,4	0,3	0,8
bijstandontvangers per 100 inwoners	2,3	3,6	1,3	0,6	1,3	1,3	1,7
uitkeringsvolume bijstand (mln euro) ^f	5889	67	5	3	7	6	15
gemiddelde uitkering (x 1000 euro) ^f	15,6	15,8	19,7	19,5	16,6	19,8	19,0
uitstroom bijstand (%)	30*	39	37	39	40	35	39
gesubsidieerde banen ^a	72	0,54	0,04	0,02	0,03	0,01	0,13
gesubs. banen per 100 bijstandontvangers							
gesubsidieerde banen ^a	19	13	17	12	8	3	17
re-integratietrajecten ^a	177	2,7	0,1	0,1	0,3	0,1	0,6
re-integratietraj. per 100 bijstandontvangers	47	63	43	39	84	18	73
gewogen productie werkdeel ^b	112	1,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3
totale lasten werk en inkomen (mln euro) ^d	8318	100	6	4	9	8	21
uitkeringskosten (% totale lasten)	69	65	73	73	72	73	70
kosten werkdeel (% totale lasten)	16	13	12	9	13	3	14
nettoreserv. werkdeel (% totale lasten)	4	8	1	3	0	9	1
uitvoeringskosten (% totale lasten)	12	15	15	15	15	15	15
kosten inkomensdeel per inwoner (euro)	351	544	255	111	206	251	322
gestand. kosten per product inkomensdeel ^b	97	97	97	97	97	97	97
kosten werkdeel per inwoner (euro)	82	109	42	14	37	10	67
gestandaardiseerde kosten per product werkdeel ^b	88	90	88	89	91	90	89
groei reële kosten inkomensdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei productie inkomensdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten per product inkomensdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten werkdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei productie werkdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten per product werkdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100

a Aantallen × 1000.

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

d Exclusief Wsw.

e Cijfer voor het jaar 2004.

f In prijzen 2007.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.4b Productie versus kosten werk en inkomen in de Drechtsteden, 2007 (uitgesplitste versie tabel 3.8)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I- Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
bijstandontvangers ^a	325	3,6	0,2	0,1	0,3	0,3	0,7
bijstandontvangers per 100 inwoners	2,0	3,1	1,3	0,5	1,0	1,1	1,5
uitkeringsvolume bijstand (mln euro) ^f	5320	60	4	2	6	6	12
gemiddelde uitkering (x 1000 euro) ^f	16,4	16,4	17,6	18,6	19,6	22,7	17,8
uitstroom bijstand (%)	30*	38	48	35	41	27	33
gesubsidieerde banen ^a	59	0,67	0,03	0,02	0,03	0,02	0,09
gesubs. banen per 100 bijstandontvangers							
gesubsidieerde banen ^a	18	18	13	19	9	9	13
re-integratietrajecten ^a	188	1,5	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3
re-integratietraj. per 100 bijstandontvangers	58	40	33	35	59	45	43
gewogen productie werkdeel ^b	100	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2
totale lasten werk en inkomen (mln euro) ^d	7951	96	6	3	9	8	18
uitkeringskosten (% totale lasten)	67	62	71	70	72	71	68
kosten werkdeel (% totale lasten)	17	14	11	14	10	7	11
Nettoreserv. werkdeel (% totale lasten)	5	9	3	2	3	7	5
uitvoeringskosten (% totale lasten)	13	15	15	15	15	15	15
kosten inkomensdeel per inwoner (euro)	325	504	221	89	197	242	267
gestand. kosten per product inkomensdeel ^b	100	100	100	100	100	100	100
kosten werkdeel per inwoner (euro)	82	115	34	18	28	25	45
gestandaardiseerde kosten per product werkdeel ^b	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten inkomensdeel ^c	90	89	84	78	93	94	80
groei productie inkomensdeel ^c	90	90	84	78	93	94	81
groei reële kosten per product inkomensdeel ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten werkdeel ^c	96	102	78	122	72	254	65
groei productie werkdeel ^c	81	123	69	153	89	424	66
groei reële kosten per product werkdeel ^c	119	83	113	80	82	60	99

a Aantallen x 1000.

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

d Exclusief Wsw.

e Cijfer voor het jaar 2004.

f In prijzen 2007.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.5a Productie versus kosten Riolering en reiniging in de Drechtsteden, 2005 (uitgesplitste versie tabel 3.9)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I- Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
productievolume riolering (mln euro) ^a	1137	7,2	2,1	1,5	1,5	2,1	2,7
kosten riolering (mln euro)	1072	6,8	2,0	1,4	1,4	2,0	2,5
kosten riolering per inwoner	66	57	109	60	46	85	56
baten als % van de kosten	96	121	72	101	128	103	108
gestandaardiseerde kosten per product ^b	94	94	94	94	94	94	94
groei reële kosten ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei productie ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten per product ^c	100	100	100	100	100	100	100
tonnen afvalstoffen	10408	66	11	16	19	14	28
afvalstoffen (in kilo's per inwoner)	638	558	585	684	609	576	617
kosten reiniging (mln euro)	1805	11	2	2	2	3	4
kosten reiniging per inwoner	111	92	94	104	69	110	93
baten als % van de kosten	105	106	100	104	134	118	97
gestandaardiseerde kosten per product ^b	95	75	73	69	51	86	68
groei reële kosten ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei productie ^c	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten per product ^c	100	100	100	100	100	100	100

a In prijzen 2007

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.5b Productie versus kosten Riolering en reiniging in de Drechtsteden, 2007 (uitgesplitste versie tabel 3.9)

	Nederland	Dordrecht	Alblasserdam	H-I- Ambacht	Papendrecht	Sliedrecht	Zwijndrecht
productievolume riolering (mln euro) ^a	1158	7,8	1,7	1,3	1,4	2,0	2,8
kosten riolering (mln euro)	1158	7,8	1,7	1,3	1,4	2,0	2,8
kosten riolering per inwoner	71	66	95	55	46	85	61
baten als % van de kosten	105	108	86	103	130	102	105
gestandaardiseerde kosten per product ^b	100	100	100	100	100	100	100
groei reële kosten ^c	105	111	84	89	96	97	106
groei productie ^c	102	108	82	86	94	95	104
groei reële kosten per product ^c	103	103	103	103	103	103	103
tonnen afvalstoffen	10551	67	10	16	20	15	28
afvalstoffen (in kilo's per inwoner)	644	570	551	685	632	620	613
kosten reiniging (mln euro)	1982	13	2	3	2	3	5
kosten reiniging per inwoner	121	111	97	118	76	112	100
baten als % van de kosten	108	110	101	112	119	95	108
gestandaardiseerde kosten per product ^b	100	88	80	78	54	82	74
groei reële kosten ^c	106	115	100	110	107	99	105
groei productie ^c	104	102	94	100	104	108	99
groei reële kosten per product ^c	102	113	106	110	103	92	106

a In prijzen 2007.

b Indexcijfers, Nederland in 2007 = 100.

c Indexcijfers, 2005 = 100.

Bron: landelijke productiegegevens (zie overzicht bronnen in internetbijlage C), productiegegevens Drechtsteden (zie tabel E.6), kosten conform Statistiek gemeenterekeningen (CBS).

Tabel E.6 Overzicht databronnen productie Drechtsteden^a

	opmerkingen
algemeen bestuur	bevolkingsgegevens naar gemeente (CBS Statline) documenten: informatie Drechtsteden ^b ; bevolkingsgegevens naar gemeente (CBS Statline)
burgerzaken	
brandweer	informatie Drechtsteden ^b
overige openbare orde en veiligheid	waarde-indicator: QS-deflator
wegen en water	waarde-indicatoren: prijsindex wegenonderhoud en prijsindex parkeren (CBS Statline)
educatie (excl. huisvesting)	gewogen leerlingen (ministerie OCW, CFI)
onderwijshuisvesting	waarde-indicator: prijsindex woningonderhoud (CBS Statline) aantallen uitkeringsontvangers (CBS Statline), gesubsidieerde banen en re-integratietrajecten (Kernkaart werk en bijstand (ministerie SZW)
werk en inkomen	
maatschappelijke en sociale dienstverlening	gewogen uren huishoudelijke hulp (SCP), de meeste overige cijfers ontbreken verstrekkingen woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen en rolstoelen: informatie Drechtsteden ^b
gehandicaptenzorg	
gezondheidszorg	cijfers ontbreken grotendeels
milieu	normeringsindicatoren: bevolking (CBS Statline); bedrijfsvestigingen (LISA)
reiniging	tonnen afval (SenterNovem)
riolering	waarde-indicator: prijsindex rioolaanleg (CBS Statline)
cultuur en sport	informatie Drechtsteden ^b
groen	waarde-indicatoren: prijsindex wegenonderhoud (CBS Statline)
woningexploitatie	waarde-indicator: prijsindex woninghuur (CBS Statline) aantal bouwvergunningen, omvang sociale sector, opgeleverde nieuwbouwwoningen:
overige volkshuisvesting	informatie Drechtsteden ^b
ruimtelijke ordening	normeringsindicatoren: bevolking (CBS Statline)
stadsvernieuwing	waarde-indicator: prijsindex herbouwkosten (CBS Statline)

a Zie bijlage C voor detailgegevens over de gebruikte indicatoren.

b Informatie verzameld bij gemeentelijke instanties door Onderzoekcentrum Drechtsteden.

Bron: SCP

Noten

- 1 Om een voorbeeld te noemen: het aantal vierkante meters park is een wel erg grove maatstaf voor de inspanningen van gemeenten op het terrein recreatie. Parken kunnen fraai aangelegd zijn, dan wel verregaand verwaarloosd. De gedefleerde uitgaven geven in zo'n geval een beter inzicht in de inspanningen van gemeenten.
- 2 Zie De Groot en Goudriaan (1991) voor een nadere uitwerking van het onderscheid tussen finale en intermediaire dienstverlening. De VNG (VNG 1993) gebruikt hiervoor overigens de termen 'externe producten' en 'interne producten'.
- 3 Wel kan er al naargelang de aard van de werkzaamheden gekozen worden voor een productindicator die afwijkt van die bij de finale productie, bijvoorbeeld het aantal instellingen dat wordt aangestuurd of de totale kosten die zijn gemoeid met de finale productie.
- 4 Er is namelijk een grote mate van keuzevrijheid om dergelijke overhead bij een centrale beheersinstantie onder te brengen dan wel te decentraliseren naar de bijbehorende uitvoerende diensten. Bij verzelfstandigingsprocessen speelt de decentralisatie van overhead een belangrijke rol.
- 5 Kenmerken van zuiver collectieve goederen (en diensten) zijn dat deze niet-rivaliserend en niet-exclusief zijn. De eerstgenoemde eigenschap impliceert dat het gebruik van het betreffende goed door de één het gebruik door een ander niet in de weg staat. De tweede dat het gebruik van het betreffende goed door derden niet uitgesloten kan worden dan wel dat er sprake is van externe effecten voor niet-afnemers. Voorbeelden van collectieve goederen zijn dijken, straten en bestemmingsplannen.
- 6 Een kengetal als kosten per inwoner is, ondanks dat de feitelijke productie buiten beeld blijft, in een aantal opzichten vergelijkbaar met een kengetal als kosten per product. De kosten kunnen namelijk worden ontbonden in een prijs- en een volumecomponent en er is een aanknopingspunt voor het ramen van toekomstige kosten.
- 7 Deze cijfers zijn daarom alleen gebruikt bij de gevoeligheidsanalyses in paragraaf 4.2. De vraag daarbij is of het hanteren van deze alternatieve cijfers veel zou uitmaken.
- 8 Het is heel goed denkbaar dat de ongeautoriseerde cijfers van het CBS betrouwbaarder zijn dan de aldus verkregen reconstructie. Aangezien het CBS deze gegevens echter niet publiceert, staat ons geen andere weg open. Naarmate er voor meer jaren rekeningcijfers beschikbaar komen, wordt het ook minder acceptabel om de analyse op begrotingscijfers te baseren, zoals in de vorige editie van *Maten voor gemeenten* nog het geval was.